

Yksilöille enemmän oikeuksia omaan dataansa

Tarmo Toikkanen

Johtava asiantuntija, Reilu datatalous

Sitra

Mitä on epäreilu datatalous?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Suuret alustat imuroivat ihmisten henkilötiedot sisuksiinsa ja käyttävät niitä kuten haluavat.

Kerättyjä henkilötietoja jaetaan ja myydään eteenpäin (huomioi myös tietovuodot, vakoilu)

Vaalivaikuttaminen, yhteiskunnan epävakauttaminen

Dis- ja misinformaation levittäminen

Suuret datajätit estävät kilpailua panttaamalla dataa.

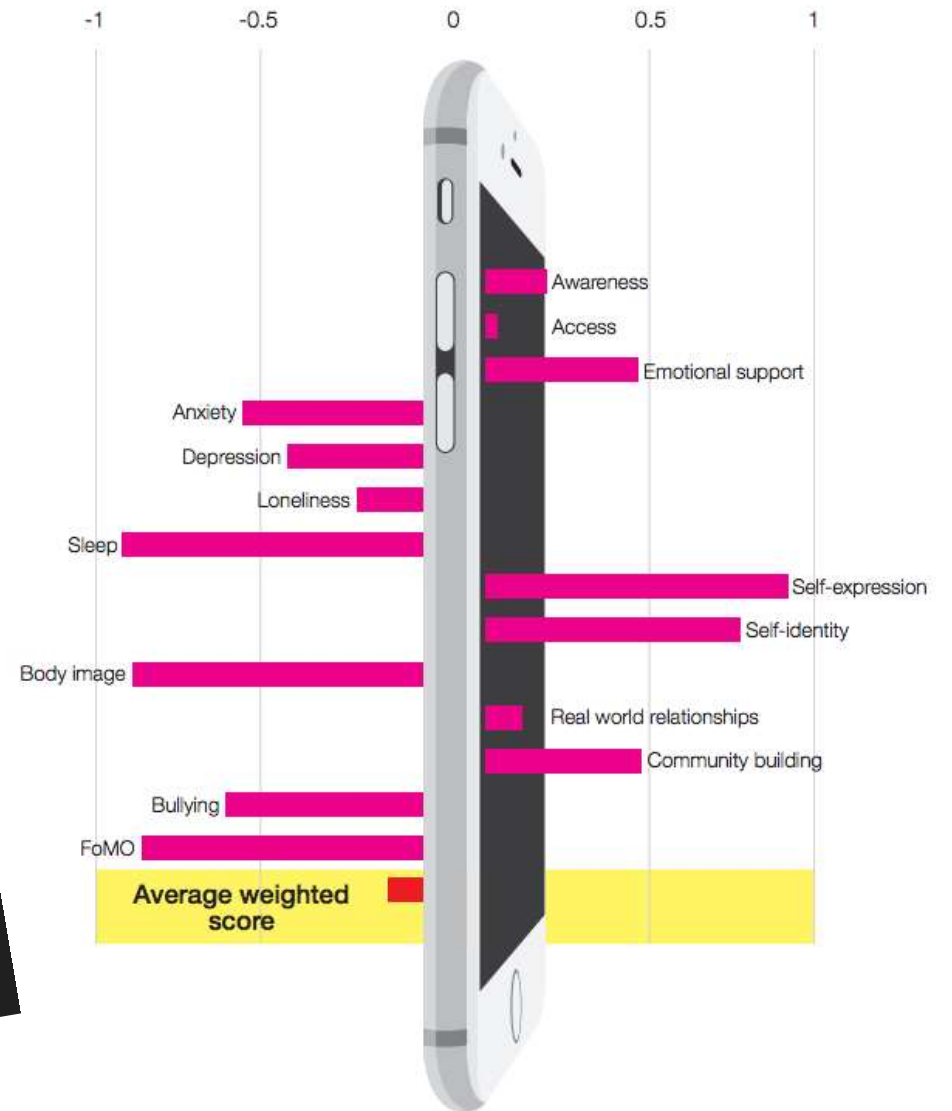

Instagram on tutkitusti haitallinen some-alusta

- Facebook tutki asian jo itse kauan sitten, mutta päätti olla välittämättä siitä.
- Lähde: [Facebook grilled over mental-health impact on kids - BBC News](#)
- Kuvan lähde: [Which is Worst for Your Mental Health: Instagram, Facebook or YouTube? \(psychalive.org\)](#)

Tech
EU asks Elon Musk to 'walk the talk' on X/Twitter disinformation over Hamas attack
EU commissioner says Tesla billionaire is 'well aware' of 'reports on fake content and glorification of violence'

Instagram

Lähitulevaisuus...

Vaalimainokset ovat
siistimpiä kuin
edellisinä vuosina

Nyt tulee kaikkien
sukulaisten pikaviestit
kätevästi tänne
Signaliin

Jaoin kirjaston
lainaustietoni lippukaupan
kanssa ja nyt saan parempia
tapahtumasuosituksia

Mielipidekirjoitukseni
eläkeuudistuksesta eivät enää
häviä kun joku niistä närkästy

Instan selailuun ei
mene enää koko iltaa

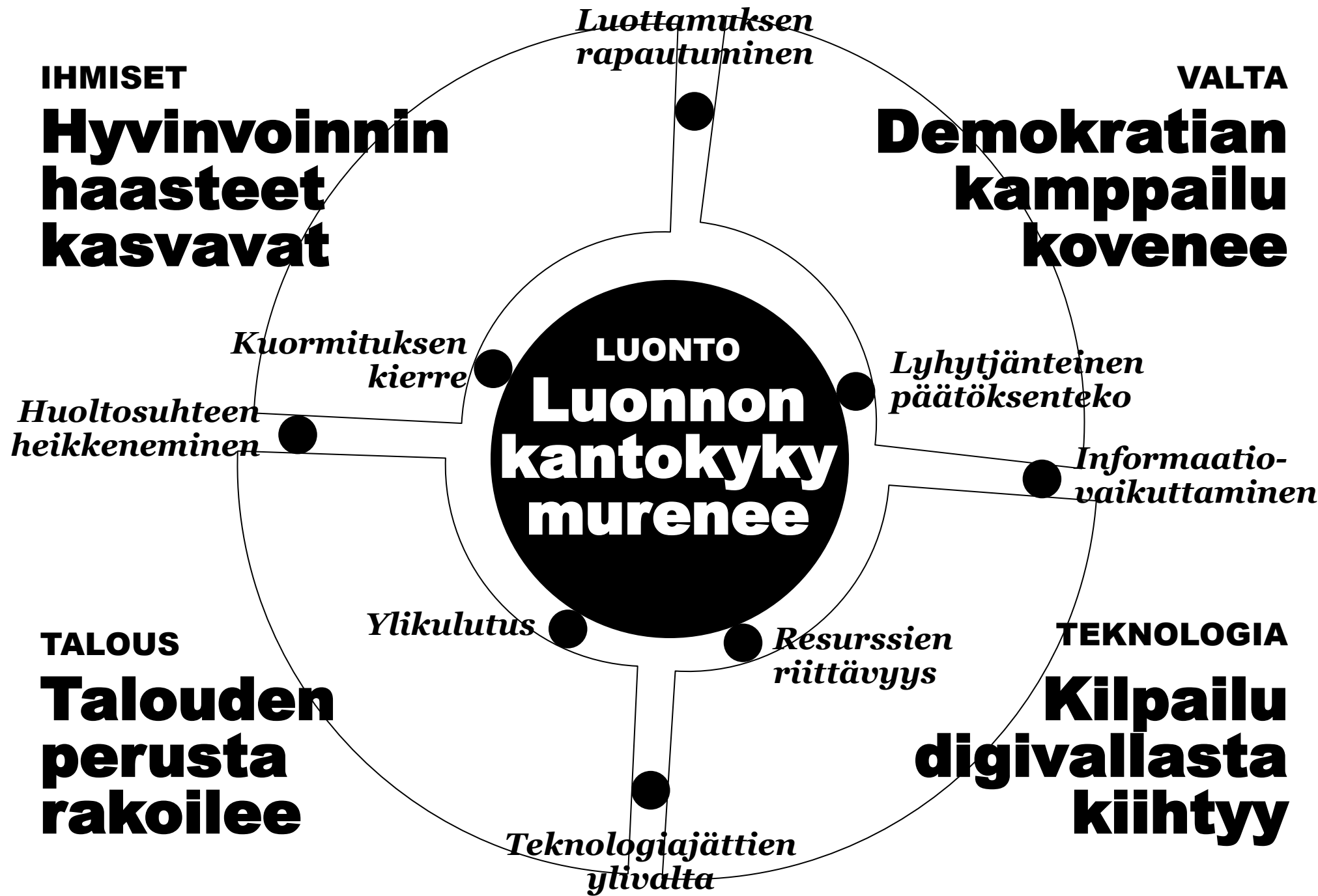
Ja lapsenlapsetkaan
eivät ole yhtä koukussa

MEGA TRENDIT 2023

The graphic features the text 'MEGA TRENDIT 2023' in a bold, black, sans-serif font. The text is arranged in three lines: 'MEGA' on top, 'TRENDIT' in the middle, and '2023' at the bottom. A central graphic element is a globe showing the continents of North and South America. The globe is surrounded by several overlapping, semi-transparent shapes in various colors: a large yellow shape behind the 'TRENDIT' text, a pink shape behind the '2023' text, a light blue shape at the bottom left, and a green shape at the bottom right. There are also several small, solid-colored circles (blue, green, yellow) scattered around the main graphic.

IHMISET

**Kokonais-
valtainen
hyvinvointi**

*Uudet vaikuttamisen
tavat*

VALTA

**Vahva
luottamus ja
osallisuus**

*Kestävät
elämäntavat*

LUONTO
**Ekologinen
jälleen-
rakennus**

Ylisukupolvisuus

*Hyvinvointi
investointina*

*Digitaalinen
sivistys*

Kiertotalous

*Digivihreä
siirtymä*

TALOUS

**Korjaava ja
uusintava
talous**

*Datatalouden
pelisäännöt*

TEKNOLOGIA

**Reilu
digimaailma**

Erkki Laitila, HS/Lehtikuva 1967

Lahja Suomelle

Eduskunta perusti Sitran lahjaksi 50-vuotiaalle itsenäiselle Suomelle.

Tulevaisuustalolle annettiin tehtäväksi huomisen menestyvän Suomen rakentaminen.

Vuosi oli 1967.

Tutkimus- ja kehitysrahoittajasta yhteiskunnalliseksi muutosagentiksi

ROOLI

T&K-rahoittaja

ROOLI

Pääomasijoittaja
& kouluttaja

ROOLI

Yhteiskunnallinen
muutosagentti

1960 1970 1980 1990 2000 2010 2020

Uniikki päätös: rahasto, jonka tehtävä on tulevaisuus

T&K-rahoittaja alkaa kouluttaa talouspolitiikan päättäjiä

Opit Yhdysvalloista tuovat pääomasijoittamisen Suomeen

Suomen suurin pääomasijoittaja

Rahoittajasta kuoriutuu uudistaja

Sitra suuntaa katseensa taas tiukasti tulevaisuuteen ja työstää digiyhteiskunnan perustuksia

Suomalaisten tulevaisuustalo

5 tärkeää

- 1. Eduskunnan lahja** 50-vuotiaalle Suomelle. Edelleen suoraan eduskunnan alainen.
- 2. Riippumaton tulevaisuustalo:** ennakoija, herättelijä, visionääri, kehittäjä, kokeilija, rahoittaja, yhteistyökumppani, kouluttaja ja verkottaja.
- 3. Tehtävänä huomisen menestyvä Suomi,** visiona reilu, kestävä ja innostava tulevaisuus, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa.
- 4. Toiminta rahoitetaan sijoitustoiminnan tuotoilla.**
- 5. Visiota toteuttamassa kolme teemaa ja satoja hankkeita.**

+ se tärkein

Tulevaisuus tehdään yhdessä.

TEEMA

Kestävyyseratkaisut

Vahvistamme luonnon monimuotoisuutta ja vauhditamme ekologista jälleenrakentamista. Käytännössä edistämme siirtymää kohti ympäristön tilaa parantavaa yhteiskuntaa, jossa maapallon kantokykyyn sopeutuminen on kaikille mahdollista. Kiritämme kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, vauhditamme reilua ja kilpailukykyistä kiertotaloutta ja kannustamme kansalaisia kestävyystoimiin.

TEEMA

Reilu datatalous

Rakennamme eurooppalaiseen arvopohjaan perustuvaa ihmislähtöistä ja reilua datataloutta vaihtoehdoksi valtio- tai datamonopolilähtöiselle datataloudelle. Edistämme muutoksia talouden rakenteissa, kuten sääntelyssä ja pelisäännöissä, lisäämme yksilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa datan käyttöön sekä tarjoamme käytännön työkaluja datamarkkinoilla toimiville yrityksille.

TEEMA

Demokratia ja osallisuus

Vahvistamme demokratiaa ja vaikutamme innostavan tulevaisuuden rakentamiseen. Uudistamme ja kehitämme esimerkiksi demokratian rakenteita ja toimintatapoja sekä osallistumisen ja vuorovaikutuksen keinoja. Keskitymme erityisesti siihen, miten verkostomaiset toimintatavat ja algoritmi- ja datapohjaisen toiminnan ja vaikuttamisen keinot voidaan valjastaa demokratian, osallisuuden ja yhteistoiminnan tueksi.

Ennakointi

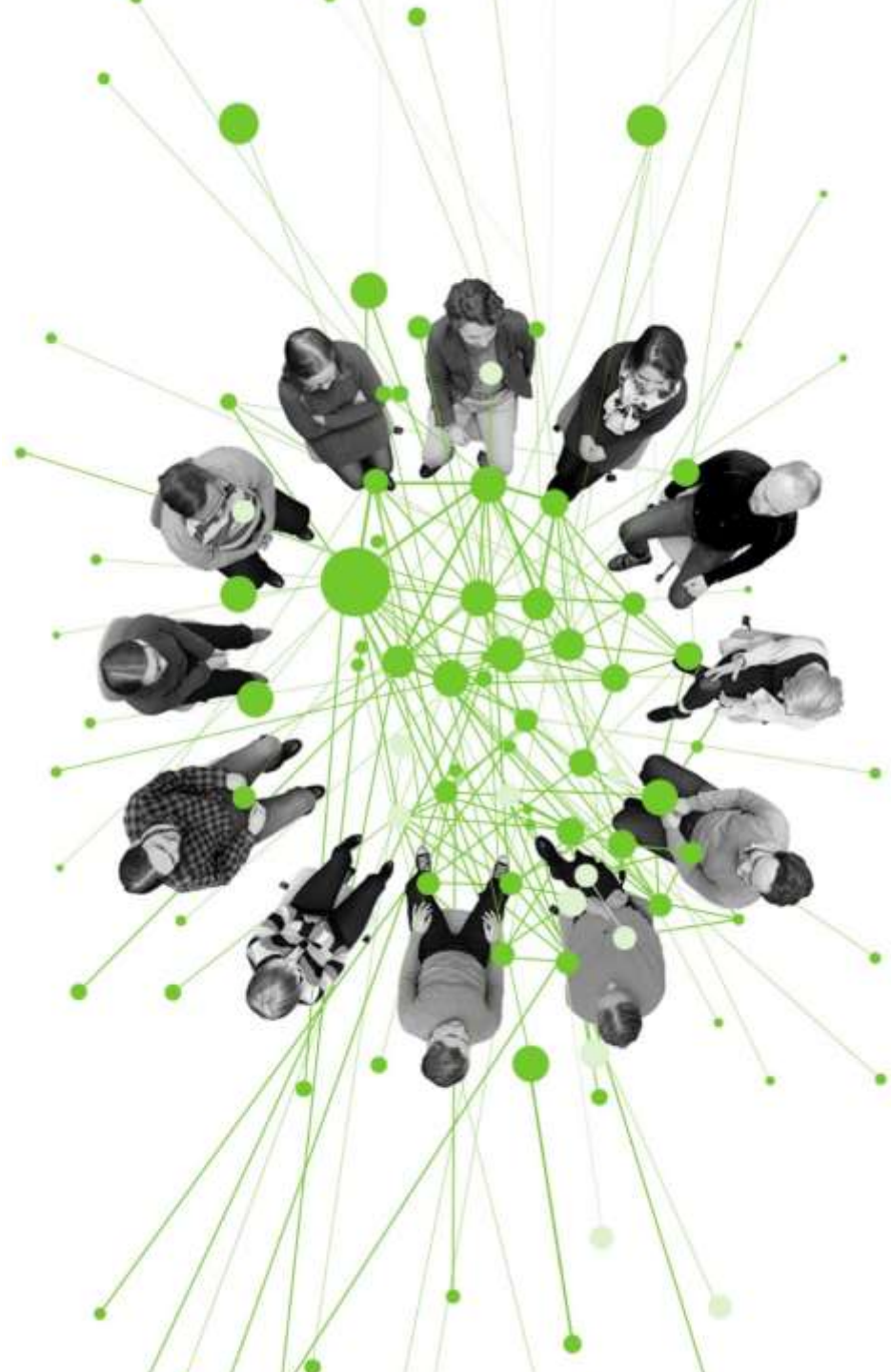
Tuotamme tulevaisuustietoa yhteiskunnallisella ennakoinnilla ja analyysillä sekä vahvistamme ihmisten tulevaisuusajattelua ja kykyä vaikuttaa tulevaisuuden kehityssuuntiin. Epävarmassa ja yllätysten täyttämässä maailmassa ennakoinnin rooli korostuu.

Yhteiskunnallinen koulutus

Vahvistamme kykyä ja halua rakentaa kestävää tulevaisuutta yhdessä. Reilun ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen yhdessä edellyttää yhteiskunnan muutoskyvyn kehittämistä sekä ratkaisukeskeisen ja yhteistoimintaan innostavan kulttuurin luomista.

EU:n datasäädökset, "Big 5"

1

DSA: Digital Services Act, digipalvelusäädös

2

DMA: Digital Markets Act, digimarkkinasäädös

3

DGA: Digital Governance Act

4

DA: Data Act

5

AIA: Artificial Intelligence Act

+1

GDPR: General Data Protection Regulation, eli **tietosuoja**

DMA ja DSA tiivistettynä

Selvät
sisällön-
valvonnan
säännöt

DSA

Alustoille
läpinäkyvät
periaatteet

Reilut
säännöt
kohden-
nettuun
mainontaan

Lisää
valinnan-
vapautta

DMA

Pääsy
dataan
käyttäjistä

Reilut
hakutulokset
ja näkyvyys

Portinvartijat

Erittäin
suuret
palvelut

Välityspalvelut

PK-
yritykset

DSA

Erittäin suuret
palvelut

PK-
yritykset

Välityspalvelut

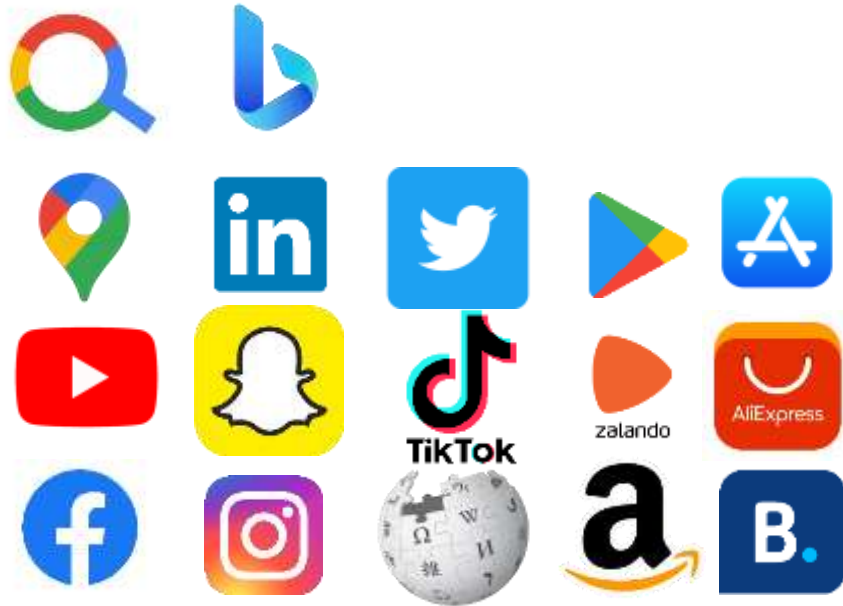

Eli... palvelut, kuten verkkosivujen
Ylläpito, pilvipalvelut, some-palvelut,
pikaviestimet, verkkokaupat jne.

Välityspalveluita ovat:

- Datan siirtopalvelut
- Välimuisti
- Säilytyspalvelut
- Verkkopalvelut
- Markkinapaikat

DSA

VLOP: Very
Large Online
Platform

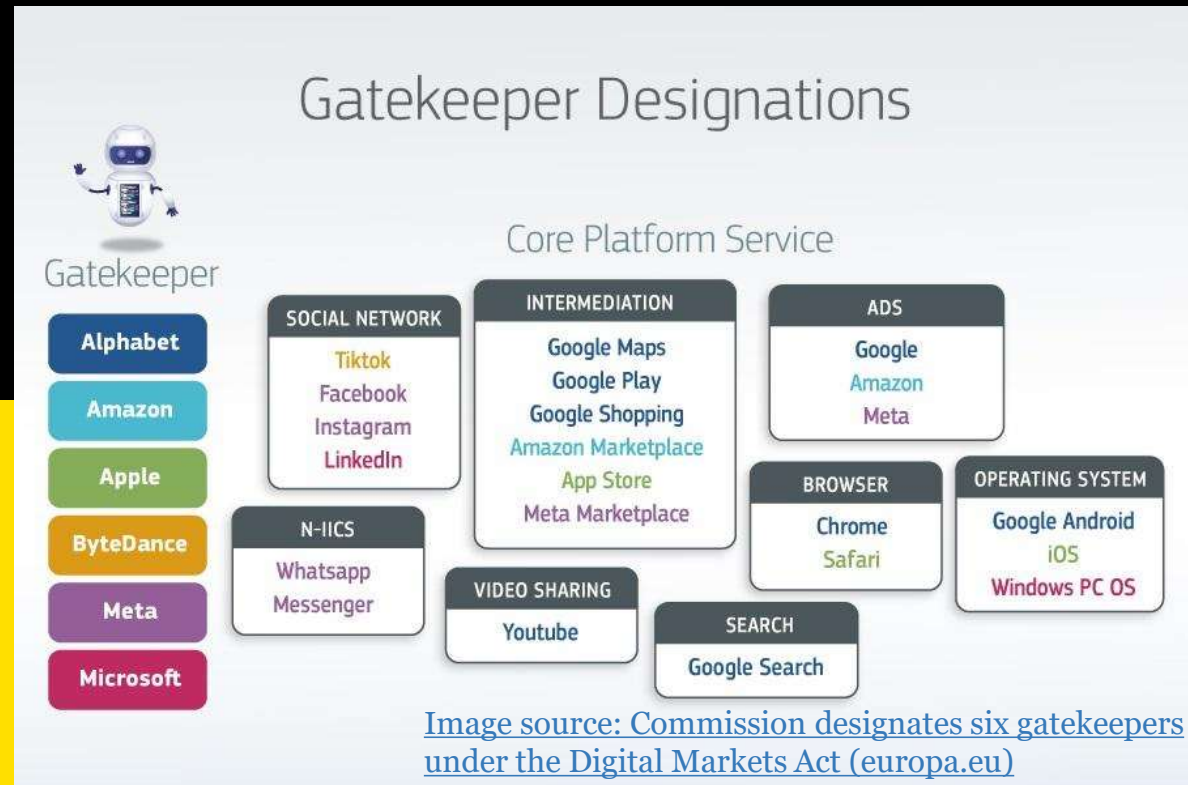
VLOSE: Very
Large Online
Search Engine

Ajantasainen luettelo erittäin suuriksi
luokitelluista palveluista

DMA

Ajantasainen luettelo
portinvartijoista ja
ydinalustapalveluista

Portinvartijat

Portinvartijat

Gatekeeper Designations

Gatekeeper

Alphabet

Amazon

Apple

ByteDance

Meta

Microsoft

SOCIAL NETWORK

Tiktok

Facebook

Instagram

LinkedIn

N-IICS

Whatsapp

Messenger

INTERMEDIATION

Google Maps

Google Play

Google Shopping

Amazon Marketplace

App Store

Meta Marketplace

VIDEO SHARING

Youtube

SEARCH

Google Search

ADS

Google

Amazon

Meta

BROWSER

Chrome

Safari

OPERATING SYSTEM

Google Android

iOS

Windows PC OS

Core Platform Service

Image source: [Commission designates six gatekeepers under the Digital Markets Act \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-photos/default.aspx?id=14512)

DMA ja DSA tiivistettynä

Selvät
sisällön-
valvonnan
säännöt

DSA

Alustoille
läpinäkyvät
periaatteet

Reilut
säännöt
kohden-
nettuun
mainontaan

Lisää
valinnan-
vapautta

DMA

Pääsy
dataan
käyttäjistä

Reilut
hakutulokset
ja näkyvyys

Portinvartijat

Erittäin
suuret
palvelut

Välityspalvelut

PK-
yritykset

1. Saat tietää, miksi palvelu on poistanut sisältösi ja voit korjata tilanteen.
2. Voit ilmoittaa kohtaamastasi laittomasta sisällöstä
3. Luotetut ilmoittajat voivat poistaa laitonta sisältöä nopeasti.

**Selvät
sisällön-
valvonnan
säännöt**

**Reilut
säännöt
kohden-
nettuun
mainontaan**

DSA

**Alustoille
läpinäkyvät
periaatteet**

1. Saat tietää, miksi sinulle suositellaan jotain sisältöä.
2. Voit valita suosittelualgoritmin tai sammuttaa sen kokonaan.
3. Mainontaa ei saa kohdistaa alaikäisille eikä arkaluontoisten tietojen perusteella.

1. Moderointisäännöt selkokielellä.
2. Markkinapaikkojen myyjät on tarkistettu.
3. Alustoilla on asiakaspalvelu.
4. Suurten alustojen on torjuttava niiden toiminnasta aiheutuvia riskejä.

1. Voit lähettää pikaviestejä palvelusta toiseen.
2. Voit poistaa älypuhelimestasi esiasennettuja ohjelmistoja
3. Voit vapaasti siirtyä kilpailijan asiakkaaksi
4. Voit käyttää muidenkin kuin digijättien lisäpalveluita.

**Lisää
valinnan-
vapautta**

DMA

**Reilut
hakutulokset
ja näkyvyys**

1. Digijätit eivät saa suosia omia tuotteitaan.
2. Mainostajille parempi pääsy heidän mainostensa toimintaan.

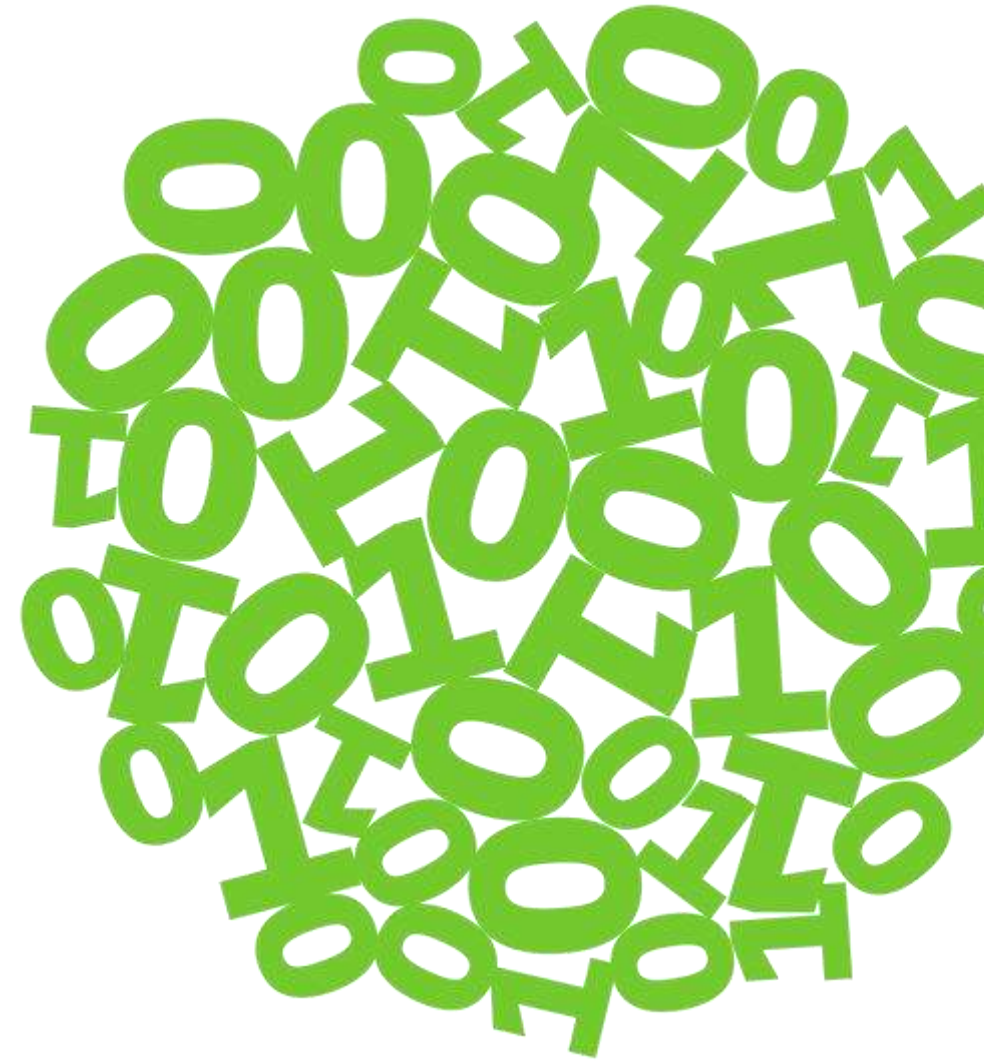
**Pääsy
dataan
käyttäjistä**

1. Eri palveluista kerättyä käyttäjädataa ei voi yhdistää ilman lupaa.
2. Digijätit eivät voi hyödyntää käyttäjädataa kilpailuun alustan yrityskäyttäjien kanssa.

Lisätietoja: Datatalouden ABC

<https://www.eoppiva.fi/koulutukset/datatalouden-abc-verkkoalustojen-reilut-saannot/>

**HYVÄÄ
HUOMISTA,
SUOMI!**

